

Bamboe, een mirakels gras

(deel 2)

Deel 1 (*Arbor Vitae*, nummer 4, 2014) handelde over de algemene aspecten en kwaliteiten van bamboe. Het huidige artikel (deel 2) gaat concreet in op de indeling in typen-groepen en de soorten die daar onder vallen.

Indeling in groepen

Winterharde bamboe kunnen in drie groepen worden ingedeeld:

Fargesia robusta 'Campbell'

Foto: Wout Kromhout

1: *Fargesia*-groep: winterharde, middelhoge tot hoge soorten met pachymorfe of zodevormende rhizomen. In deze groep bevinden zich de niet woekerende tuinbamboes: *Fargesia*, *Thamnocalamus*, *Drepanostachyum*, *Yushania*.

2: *Phyllostachys*-groep: meestal hogere soorten met leptomorfe of kruipende, woekerende rhizomen: *Phyllostachys*, *Brachystachyum*, *Semiarundinaria*, *Sinobambusa*, *Chimonobambusa*, *Shibataea*.

3: *Sasa*-groep: lagere tot hoge bamboe-soorten met leptomorfe of kruipende rhizomen: *Sasa*, *Sasaella*, *Pseudosasa*, *Pleioblasus*, *Indocalamus*, *×Hibanobambusa*

De *Fargesia*-groep

Deze groep bevat compacte, pachymorfe of polvormende soorten die niet woekeren. De stengels zijn sterk en opgaand met een kroon van frisse, smalle bladeren die vaak blauwgrijs van kleur zijn.

De meest gekweekte is *F. murielliae*. Deze soort wordt vier meter hoog en heeft dan een pol met een doorsnede van één meter. De dunne, groene stengels worden later oranjegeel en dragen veel hardgroene bladeren. Zeer geschikt als solitairplant in een lage bodembedekker of als haagplant. Kan op natte plaatsen prima gedijen. *F. murielliae* is één van de allerbeste tuinbamboes. Uit zaad zijn helaas veel inferieure klonen doorgekweekt. Zelfbestuiving bij *F. murielliae* geeft verzwakte nakomelingen. Gezonde planten zijn gelukkig ook beschikbaar door herintroductie uit het wild.

Ook veel aangetroffen wordt *Fargesia nitida*. Deze vormt ook compacte pollen maar dan met donkerpaarse jonge stengels waaraan in het tweede jaar talrijke gepunte, blauwgrijze bladeren groeien. Deze soort blijft iets lager dan de eerste. Van *F. nitida* is de genetische variatie veel groter doordat er oorspronkelijk is uitgegaan van in het wild verzameld materiaal.

Door introductie van nieuwe soorten uit China (o.m. *F. robusta*, *F. dracocephala* en *F. denudata*) en de ontwikkeling van nieuwe cultivars van *F. murielliae* is er momenteel een groot aanbod in deze bamboe-groep.

De *Phyllostachys*-groep

In deze groep bevinden zich de hogere tot zeer hoge bamboes met kruipende of leptomorfe rhizomen. Deze soorten zijn geschikt als solitair of voor gebruik in grote groepen, als haag of afscheiding. Vrijwel allemaal hebben ze decoratieve stengels in uiteenlopende kleuren. Ze zijn overwegend goed winterhard, met uitzondering van *Chimonobambusa*.

Phyllostachys is zonder twijfel de belangrijkste en opvallendste groep. Een enorme variatie aan groeivormen en stengelkleuren maken deze bamboes tot de favoriet van elke bamboeliefhebber. Op de meeste knopen groeien twee (soms drie) zijtakken. Aan de kant van de halm waar de zijtakjes ontstaan, bevindt zich een afgeplat gedeelte: de sulcus. Deze twee kenmerken zijn uniek voor *Phyllostachys*. In deze groep bevinden zich ook de sterkste woekeraars. Bij de plantkeuze dient hier

Phyllostachys edulis

Foto: Wout Kromhout

terdege rekening mee gehouden te worden omdat de consequenties vergaand kunnen zijn. Er zijn ruim 120 soorten en cultivars bekend in Europa. Ongeveer 25-40 hiervan worden voor de handel geproduceerd.

Chimonobambusa loopt net voor de winter uit met nieuwe scheuten. Dit maakt ze kwetsbaar in strenge winters. Ze worden tussen 2 en 5 meter hoog en vormen stevige halmen. Opvallend in deze groep zijn de vierkante, rechthoekige halmen, vooral in het onderste deel van de halm. De bekendste soorten zijn: *Ch. quadrangularis* en *Ch. marmorea*.

×*Semiarundinaria* is een kruising tussen een *Phyllostachys*- en een *Pleioblastus*-soort. Beide soortkenmerken zijn in deze plant terug te vinden, n.l. hoog en opgaand plus het vertakkingspatroon. De hoogte varieert tussen zeven en tien meter. Er zijn slechts een klein aantal soorten ontstaan: ×*S. fastuosa*, ×*S. f. var. viridis*, ×*S. kagamiana*, ×*S. yashadake*, ×*S. yashadake* 'Kimmei' en ×*S. yamadorii*. Van deze groep is alleen ×*S. f. var. viridis* voldoende winterhard en wintergroen in ons klimaat.

Shibataea is een groep lagere bamboes met leptomorfe of kruipende rhizomen. Veel soorten worden niet hoger dan een tot twee meter en zijn daarom zeer geschikt voor massabeplantingen en lagere hagen. Vooral bij een driejaarlijks snoeiregime kan *Shibataea* goed als bodembedekker worden gebruikt. Bij deze soort zijn de bladeren opvallend breed en vrij kort. Er zijn per knoop 3 tot 6 zijtakken. Meest bekende is *S. kumasasa* en in mindere mate de geel-bonte en witbonte cultivars.

De Sasa-groep

Deze groep bevat zowel lage als hogere soorten en cultivars die afhankelijk van de soort 50 cm tot vijf meter hoog kunnen worden. Een aantal zijn agressieve woekeraars. De meeste soorten in deze groep hebben fijnere halmen. De bladgrootte varieert van zeer fijn en dun tot 50 cm lang en 8 cm breed. De bladkleur is zeer gevarieerd met zowel witbont als geel-groenbont. De meeste soorten zijn goed winterhard.

Pleioblastus auricomus

Foto: Wout Kromhout

Bamboe is een buitenbeentje. Het is een snel groeiende natuurlijke bron met een productie aan biomassa die uniek is in het plantenrijk. Bamboe is zonder twi- fel één van de belangrijkste 'non-wood' bosbouwproducten en één van de be- langrijkste landbouwkundige gewassen in de wereld. Meer dan 1200 verschillende soorten bamboe groeien er in de wereld. Verschillende tropische soorten kunnen een hoogte bereiken van meer dan 30 meter. Ongeveer 18 miljoen ha van het wereldwijde bos-ecosysteem is beplant met bamboe in Azië, Afrika en Amerika.

Indocalamus tessellatus is de bekende en veel gebruikte soort met grote bladeren: 50 cm lang en 10 cm breed. Hoogte één tot twee meter. De grofheid van deze soort is een opvallend gegeven waar mooie effecten mee kunnen worden bereikt. *I. latifolius* is nauw verwant maar blijft lager en heeft minder groot blad.

Pleioblastus is een bamboegeslacht met veel variatie in bladkleuren en habituskenmerken. De meeste soorten zijn middelhoog maar er zijn ook lage soorten die als bodembedekker goed gebruikt kunnen worden. Er zijn drie tot zeven zijtakjes per knop; de schedebladeren blijven vaak aan de plant. De stengel is vaak onder de knop berijpt.

De meest bekende soorten zijn: *P. variegatus* met witbont blad, *P. pygmaeus* als groenbla- dige bodembedekker en *P. auricomus* met geelgroen bont blad.

Pseudosasa is een groep bamboes die sterk lijkt op *Sasa*, maar niet de opvallende knopen bezit. De vertakking is, net als bij *Sasa*, bo- venaan de halmen en de zijtak is bijna even dik als de halm. Hij heeft een korte bloeicy- clus en vriest hier soms terug. *Pseudosasa* is ongetwijfeld één van de beste tuinbamboes en zeer geschikt voor hagen en afscheidin- gen. Deze soort heeft kaarsrechte stengels en

Sasa kurilensis
Foto: Wout Kromhout

.....

Er is de laatste tijd een bewustzijn gegroeid dat bamboe een vitale component is in de ontwikkeling en de toename van de kwaliteit van leven van veel ruraal levende volkeren. Meer dan 600 miljoen mensen zijn voor hun inkomen afhankelijk van bamboe. Honderden miljoenen mensen in de wereld leven en wonen in bamboe woningen. Een groot deel van de bamboe dat wordt gebruikt wordt geoogst door vrouwen en kinderen; vele van hen leven onder bestaansniveau in ontwikkelingslanden.

.....

grote bladeren. *Pseudosasa* heeft in de 90-er jaren gebloeid en zich na enkele jaren weer hersteld. Van *Pseudosasa amabilis* worden in China de bekende Tonkinstokken gemaakt. *Sasa* is ook een gevarieerde groep met grote verschillen in groeivormen en bladgrootte. Diverse soorten zijn geschikt om als bodembedekker te worden gebruikt. Vooral de winterkleur als de crèmewitte bladranden aanwezig zijn, is imponerend. *Sasaella* valt ook onder deze groep. De bekendste zijn: *S. palmata* die tot drie meter hoog wordt met grote bladeren en *Sasa veitchii* die slechts 60 cm hoog wordt met in de winter de karakteristieke witte bladranden. *Sasaella glabra* 'Albostrata' is een bamboe met opvallend wit-bonte bladeren. *Sasa kurilensis* is een prachtige, lage, wintergroene bamboe die van nature het meest noordelijk voorkomt (Kurillen, Japan; Sachalin, Rusland). ×*Hibanobambusa* is een natuurlijke kruising tussen *Phyllostachys* en *Sasa*, maar met dominantie van de *Sasa*. De plant werd gevonden aan de voet van de berg Hibano, vandaar die naam. Dit geslacht kent maar twee interessante vormen: *P. tranquillans* en de bontbladige *P. tranquillans* 'Shiroshima'. Beide worden ongeveer drie meter hoog met grote bladeren en min of meer hangende stengels.

Slot

Het blijkt dat de onderfamilie *bambusoideae* of houtige grassen een opmerkelijk geslacht is met ongekend veel verschillende aspecten van gebruik. Zowel op economisch en ecologisch vlak, bij de productie van veel gebruiksgoederen evenals in de siertuinbouw speelt deze grassengroep een belangrijke rol. De praktische toepassing van bamboe is vrijwel onbeperkt. Van papierpulp tot steigerbouw, van steunstokje voor klimplanten tot onontbeerlijke steun bij de opkweek van bomen, van voedsel voor Pandaberen tot groene buffer tegen verwoestijning, je kunt het zo gek niet bedenken of bamboe speelt een rol of is soms zelfs onvervangbaar door haar speciale kwaliteiten. □

Er is wereldwijd zoveel belangstelling voor Bamboe, dat er een European Bamboo Society bestaat met zelfs een afdeling Nederland. Secretariaat: Essenlaan 84, 3442 JK Woerden. www.bamboepagina.nl

Er is in Nederland een aantal bedrijven dat zich toelegt op de productie van bamboe.

- Enkele interessante websites zijn:
- www.kimmei.nl met veel mooie foto's en soms een kritisch geluid;
 - www.bambooselect.com met veel info in de breedste zin;
 - www.bamboogiant.nl met een groot sortiment;
 - www.meichu.nl sortimentstuin en kwekerij;
 - www.bamboonetwork.org internationale informatie over bamboe.
 - www.inbar.int/ o.a. over duurzaamheid in relatie tot bamboe

* met dank aan Hans Prins voor het kritisch lezen van de tekst